

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika, na temelju članka V. stavak 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i članka 39. stavak 1. Poslovnika o radu Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 3. do 9. svibnja 2005. godine donijelo je

ODLUKU

I.

Grobljanska cjelina Alifakovac u Sarajevu se proglašava nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik).

Nacionalni spomenik čine groblje Alifakovac sa turbetima i česmom.

Nacionalni spomenik se nalazi na lokaciji označenoj kao k.č. br. 288, 289, 290, 444, 445 i 333 (novi premjer) k.o. Sarajevo IX, što odgovara k.č. broj 97 Mahala XCIX Sarajevo, k.č. broj 57 Mahala CIV Sarajevo, k.č. broj 112 Mahala CV Sarajevo i k.č. broj 113 Mahala CV Sarajevo, upisan u zk. uložak br. CV/68, CV/39 i CIV/68 k.o. Sarajevo, Općina Stari Grad Sarajevo, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Na nacionalni spomenik se primjenjuju mjere zaštite ustvrđene Zakonom o provedbi odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini ("Službene novine Federacije BiH" br. 2/02, 27/02 i 6/04).

II.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) dužna je osigurati pravne, naučne, tehničke, administrativne i finansijske mjere za zaštitu, restauraciju, konzervaciju i prezentaciju nacionalnog spomenika.

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati finansijska sredstva za izradu i postavljanje informacijske ploče sa temeljnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III.

U svrhu trajne zaštite nacionalnog spomenika, na prostoru definiranom u točki I. stavak 3. ove odluke ustvrđuju se sljedeće mjere zaštite:

- dopušteni su samo radovi na održavanju i uređenju groblja, konzervatorsko-restauratorski radovi na starim nišanima, turbetima i česmi, kao i radovi čiji je cilj prezentacija nacionalnog spomenika uz odobrenje federalnog ministarstva nadležnog za prostorno uređenje (u daljnjem tekstu: nadležno ministarstvo) i

uz stručni nadzor nadležne službe zaštite naslijeđa na razini Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nadležna služba zaštite);

- dopušteno je postavljanje novih nišana na postojećim grobnim mjestima koji svojim oblikom, materijalizacijom i dimenzijama neće ugroziti izgled groblja, niti oštetiti stare nišane;
- obustaviti daljnja ukopavanja na groblju Alifakovac zbog ugroženosti starih nišana;
- urediti groblje prema odgovarajućem projektu, uz odobrenje nadležnog ministarstva;
- osigurati redovito održavanje lokaliteta;
- nacionalni spomenik će biti otvoren za javnost i može se koristiti u edukativne svrhe.

Ustvrdjuju se hitne mjere zaštite:

- izvršiti vađenje, čišćenje i konzerviranje triju nišana-stela koji su potonuli u zemlju;
- izvršiti konstruktivnu sanaciju turbeta.

Ustvrdjuje se zaštitni pojas koji obuhvaća susjedne parcele koje graniče sa prostorom definiranim u točki I. stavak 3. ove odluke. U zaštitnom pojasu se provode sljedeće mjere:

- nije dopuštena izgradnja novih objekata, dogradnja postojećih, niti izvedba radova koji mogu utjecati na promjenu ambijenta;
- dopuštene su sanacija i adaptacija postojećih objekata;
- sve intervencije mora prethodno odobriti nadležno ministarstvo.

IV.

Stavljaju se izvan snage svi provedbeni i razvojni prostorno-planski akti koji su protivni odredbama ove odluke.

V.

Svatko a posebice nadležna tijela Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, gradske i općinske službe suzdržat će se od poduzimanja bilo kakvih postupaka koji mogu oštetiti nacionalni spomenik ili dovesti u pitanje njegovu zaštitu.

VI.

Ova odluka bit će dostavljena Vladi Federacije, nadležnom ministarstvu, nadležnoj službi zaštite i općinskim tijelima uprave nadležnim za poslove urbanizma i katastra radi provedbe mjera ustvrđenih u toč. II. - V. ove odluke i nadležnom općinskom sudu radi upisa u zemljišne knjige.

VII.

Sastavni dio ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom koje je dostupno na uvid zainteresiranim osobama u prostorijama i na web-stranici Povjerenstva (<http://www.aneks8komisija.com.ba>).

VIII.

Prema članku V. stavak 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Povjerenstva su konačne.

IX.

Danom donošenja ove odluke sa Privremene liste nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH» broj 33/02, «Službeni glasnik Republike Srpske» broj 79/02, «Službene novine Federacije BiH» broj 59/02 i «Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH» broj 4/03) se briše nacionalni spomenik upisan pod rednim brojem 532.

X.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u «Službenom glasniku BiH».

Ovu odluku Povjerenstvo je donijelo u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Amra Hadžimuhamedović, Dubravko Lovrenović, Ljiljana Ševo i Tina Wik.

Predsjedatelj Povjerenstva

Ljiljana Ševo

Broj: 06.2-02-127/05-7
4. svibnja 2005. godine
Sarajevo

Obrazloženje

I – UVOD

Na temelju Zakona o provedbi odluka Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, članak 2. stavak 1, "nacionalni spomenik" je dobro koje je Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika proglasilo nacionalnim spomenikom, sukladno čl. V. i VI. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao i dobra upisana na Privremenu listu nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH» broj 33/02) sve dok Povjerenstvo ne donese konačnu odluku o njihovome statusu, a za što ne postoji vremensko ograničenje, i bez obzira je li za navedeno dobro podnesen zahtjev.

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika je donijelo odluku o stavljanju **česme Alifakovac u Sarajevu** na Privremenu listu nacionalnih spomenika pod rednim brojem **532**.

Povjerenstvo je primilo peticiju Medžlisa Islamske zajednice 27. 4. 2005. godine za proglašenje grobljanske cjeline Alifakovac nacionalnim spomenikom.

Sukladno odredbama Zakona, a na temelju članka V. stavak 4. Aneksa 8. i članka 35. Poslovnika o radu Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, Povjerenstvo je pristupilo provedbi postupka za donošenje konačne odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

II – PRETHODNI POSTUPAK

U postupku koji je prethodio donošenju konačne odluke o proglašenju izvršen je uvid u:

- dokumentaciju o lokaciji imovine i sadašnjem vlasniku i korisniku dobra,
- podatke o dosadašnjoj zakonskoj zaštiti dobra,
- podatke o sadašnjem stanju i namjeni dobra, uključujući opis i fotografije, podatke o oštećenjima tijekom rata, podatke o intervencijama na restauraciji i drugoj vrsti radova na dobru itd.,
- povijesnu, arhitektonsku i drugu dokumentarnu građu o dobru koja je data u popisu uporabe dokumentacije u okviru ove odluke.

Na temelju uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje dobra, ustvrđeno je sljedeće:

1. Podaci o dobru

Lokacija

Na Alifakovcu, iznad Šeher-ćehajinog mosta, nalazi se veliko i prema svojem položaju jedno od najljepših starih sarajevskih grobalja.

Groblje Alifakovac je locirano na uzvišenju na lijevoj obali rijeke Miljacke. Smješteno je na raskrižju ulica Veliki Alifakovac, Braća Morić,

Džemal Čelić i Čeljigovići. Grobljanski kompleks zauzima površinu od 13.631 m² a sastoji se od četiri parcele:

1. Parcela sa turbetima, k.č. br. 288, 289 i 290 (novi premjer) što odgovara k.č. broj 112 CV (stari premjer), površine 6.634 m²,
2. Parcela koja se nalazi između ulica Čeljigovići i Dž. Čelića, k.č. broj 445 (novi premjer) što odgovara k.č. broj 57 CIV (stari premjer), površine 2.151 m²,
3. Parcela prema Babića bašči, k.č. broj 333 (novi premjer) što odgovara k.č. broj 113 CV (stari premjer), površine 4.216 m²,
4. Parcela između ulica Dž. Čelića i Braće Morić, k.č. broj 444 (novi premjer) što odgovara k.č. broj 97 XCIX (stari premjer), površine 2.126 m².

Povijesni podaci

Na području Sarajeva je lociran veći broj grobalja. Najstarija vrsta nadgrobnih spomenika su stećci kojih u užoj zoni Sarajeva više nema.

Među današnjim sarajevskim grobljima najstarija i najbrojnija su muslimanska groblja kojih je do austrougarskog razdoblja bilo oko 270. Austrougarska vlast 1888. godine otvara novo groblje na periferiji grada, u Koševskoj dolini, za ukopavanje katolika i pravoslavaca. Dolaskom Jevreja u 16. stoljeću u Sarajevu je na sjevernoj padini Trebevića, na lokalitetu Borak, formirano Jevrejsko groblje.

Groblja predstavljaju značajan segment urbanog tkiva grada. Muslimanska groblja su zanimljiva kako sa vjerskog, tako i sa umjetničkog i urbanog aspekta. Ona su skromna i jednostavna sa bijelim nišanima¹. Muslimanska groblja nastaju usred naselja, u haremima džamija ili kao samostalna groblja na uočljivim mjestima naselja.

Groblje Alifakovac je jedno od najstarijih i najljepših muslimanskih grobalja u Sarajevu. Nastalo je na području Vekil Harčove mahale², koja se prvi put spominje u 16. stoljeću.

Na početku groblja se nalazi veliki kaldrmisani plato na kojem je smještena česma Alifakovac. To su jedini sačuvani ostaci kaldrmisane ceste iz XV. stoljeća na užem gradskom području. To je tzv. carigradska džada kojom su vjernici išli na hadž polazeći ispred Vekil Harčove (Hadžijske) džamije ispod Alifakovca.

Na Alifakovcu se nalazi više od pet stotina nadgrobnih spomenika, od kojih je više od dvije stotine bilo sa epitafima. To su stari nišani različitih oblika na temelju kojih se može zaključiti kojem vremenskom razdoblju pripadaju, kao i društveni stalež umrlog. Najstariji datirani nišan je iz 1751. godine, međutim, u groblju postoje stariji nedatirani nišani. Najstariji nišani za koje se pretpostavlja da su iz 15. i 16. stoljeća predstavljaju prijelazni oblik sa

¹ Nišan na perzijskome jeziku znači znak, biljeg.

² U katastarskom defteru u Carigradu, nastalom poslije 1561. godine (fotokopija deftera se nalazi u Orijentalnom institutu u Sarajevu, inventarni broj 76); prvi put se spominje Mahala mesdžida Vekil Harč Mustafe. Ustanovljeno je da je ova mahala mogla nastati u vremenu između 1540. i 1545. godine, a da je džamija Vekil Harč podignuta između 1541-1561. godine. Ovaj defter nije datiran, ali se u njemu navodi da je mahala imala šezdeset kuća sa trideset i jednim stanovnikom.

srednjovjekovnog nadgrobnog spomenika stećka na oblik nišana. Prigodom uređenja groblja Alifakovac u zemlji je pronađen nadgrobní spomenik – nišan oblika veće stele, sa čije je jedne šire strane isklesana ruka savijena u laktu, sa šest ispruženih prstiju iznad kojih je mjesec, koji ruka kao da želi dohvatiti. Na jednoj užoj strani je mač sa poluloptama. Pored ovog nišana se nalazi drugi, također s rukom, a na skošenju ima cik-cak crte. To su elementi koji upućuju da je groblje na Alifakovcu nastalo još u XV. stoljeću (Mujezinović, 1998, str. 91-92).

Natpisi na nišanima od XVI. do XX. stoljeća su na turskom jeziku, pisani arapskim pismom, kao i natpisi na bosanskome jeziku pisani latinicom ili ćirilicom.

Osim dokumentarne vrijednosti, epitafi imaju i visoku umjetničku i kaligrafsku vrijednost. Većinu su spjevali sarajevski pjesnici i kaligrafi kao što su Mehmed Mejlija Kuranija (pjesnik i kaligraf iz XVIII. stoljeća), Muhamed Enver Kadić (epigrafičar iz XIX. stoljeća), Fadil-paša Šerifović (epigrafičar iz XIX. stoljeća), te mnogi drugi.

Iznad česme na Alifakovcu se nalazi mezar Ali-Ufaka³, sarajevskog kadije i šejha koji je živio u drugoj polovici 15. stoljeća. Spominje se kao svjedok u Isa-begovoj vakufnami. Osim mnogih zadužbina, on je uvakufio i zemljište za groblje po kojem je i cijeli kraj dobio ime Alifakovac.

Tarih na česmi koju je sarajevski kadija Ahmet-efendija Jahjapašić 1780. godine podigao za dušu svog sina spjevao je Mejlija. Iste godine on je svojem sinu Mehmedu podigao turbe na groblju Alifakovac, a drugo veziru Jusuf-paši Ćupriliću. Turbeta su do početka Prvog svjetskog rata bila pokrivena olovom, kada su ih skinuli za potrebe austrougarske vojske. Godine 1947. turbeta su prekrivena pocinčanim limom koji je danas u veoma lošem stanju.

Groblje na Alifakovcu je imalo funkciju groblja od XV. do XX. stoljeća. Sahranjivanje se nije vršilo od 1941. godine do 1964. godine, kada je groblje bilo pretvoreno u memorijalni park.

Ukopavanja su se ponovo počela vršiti od 1993. godine, tijekom rata u BiH. I danas je aktivno groblje.

Opis dobra

Snimanjem groblja u travnju 2005. godine evidentirano je da na groblju Alifakovac ima oko **520 starih nišana** raspoređenih u četiri grobljanske parcele. Od toga je 85 starih nišana sa izvornim natpisom.

- **Na parceli broj I.** (parcela sa turbetima) se nalazi **276 starih nišana**, od toga je 50 sa natpisom.
- **Na parceli broj II.** (parcela koja se nalazi između ulica Čeljigovići i Dž. Čelića) se nalazi **101 stari nišan**, od toga je 19 sa natpisom.
- **Na parceli broj III.** (parcela prema Babića bašči) se nalazi **67 starih nišana**, od toga su 4 sa natpisom.

³ Nad grobom Ali-Ufaka je bio sarkofag duljine 1,7 m, širine 1,0 m i visine 0,8 m, koji je bio izrađen od lijepo klesanih kamenih ploča. Nad sarkofagom su bila smještena dva manja nišana postavljena dosta blizu jedan drugome, čime se vjerojatno željelo pokazati da je umrli bio malog rasta. Riječ Ufak ima značenje niskog rasta, tako da Ali-Ufak znači Mali Alija.

- **Na parceli broj IV.** (parcela između ulica Dž. Čelića i Braće Morić) se nalazi **76 starih nišana**, od toga je 12 sa natpisom.

Nišani su izrađeni od kamena hreše i najveći broj nišana ima umjetničku vrijednost.

Na groblju Alifakovac ima različitih vrsta nišana:

1. Ulemanski nišani učenjaka sa mušebek (mrežastim) turbanom koji označava visokoobrazovane osobe: kadije, muftije, hafize, muderise, te sa turbanom na pero (račvasti turban) koji označava ostale učenjake;
2. Derviški nišani kojih ima više vrsta, ovisno o tomu kojem derviškom redu je pripadao umrli: nišani mevlevija su sa turbanom sa nekoliko horizontalnih prevoja sa jednim ili više kosih prevoja preko; nišani nakšibendija su sa turbanom u vidu čunja... ;
3. Aginski nišani janjičarskih zapovjednika su sa turbanom nešto širim pri vrhu sa više uzdužnih prevoja;
4. Pašinski nišani paša, vezira ili drugih visokih dostojanstvenika su sa turbanima sa četverostranom pri vrhu presječenom piramidom sa tankim plosnatim prevojima;
5. Nišani sa fesom se javljaju od druge polovice XIX. stoljeća;
6. Nišani uglednih trgovaca, posjednika i viđenijih ljudi s turbanom u gužve sa jednim prevojem preko;
7. Nišani umrlih obrtnika sa turbanom u gužve bez prevoja;
8. Ženski nišani se javljaju u obliku stele sa završnim dijelom koji je zaobljen ili u vidu krova na dvije vode, u obliku bogato ukrašene kape, sa motivom rozete sa floralnim dekoracijama. Javlja se i ženski fesić.

Najstariji nišani za koje se pretpostavlja da su iz 15. i 16. stoljeća predstavljaju prijelazni oblik sa srednjovjekovnog nadgrobno spomenika stečka na nišan. Ti nišani se nazivaju šehidskim.

Oni su arhaičnog oblika, relativno velikih dimenzija. Razlikuju se nišani u obliku stele ili obeliska sa različito oblikovanim završnim dijelom. U ovome razdoblju prvi put se javlja i turban u završnom dijelu stupa nišana, ali on svojom širinom ne prelazi širinu stupa.

Šehidski nišani su dekorirani reljefnim simboličkim motivima, prenesenim sa stećaka, kao što su ruka do iznad lakta, šaka, luk, strijela, štap, mač, strijela. Šehidski nišani su najčešće bez natpisa.

Takva tri nišana se nalaze na groblju Alifakovac, na parceli broj I, ukopani gotovo do vrha u zemlji, sa simbolima koji se vide: polumjesecom i poluloptom.

Na parceli broj IV. se nalazi nekoliko šehidskih nišana koji su prema veličini masivni, grube izrade i sa uskim turbanima na vrhu.

M. Mujezinović daje listu od 221 nišana na groblju Alifakovac, od kojih je 51 sa izvornim tekstom i opisom nišana. Ostalih 170 nišana ima natpis u kojem piše godina umrlog, ime i prezime. Razvrstani su u nekoliko kategorija:

1. Nišani koje je opisao Mujezinović a koji su identificirani u travnju 2005. godine na lokalitetu groblja Alifakovac:

1211.

NATPIS NA NIŠANU HADŽI-MUSTAFE BEŠLIJE

Pokojnikov grob je ograđen santračem, nad njim su nišani, od kojih uzglavni sa turbanom u gužve na prevoj (visina nišana 1,40 m i osnovica 22x24 cm). Natpis u pjesmi na turskom jeziku je uklesan s jedne strane nišana u osam redaka. Pismo je sitni dželi-nesh.

«Ah smrti.

Ime hadži-Bešlije uvijek je bilo glasovito,

Jer je prednjačio u darežljivosti i

dobročinstvu.

Bijaše poznat trgovac i dobrotvor,

Dok na poziv Istinitog ne napusti prolaznu

kuću (svijet)

A Džudija mu napisa lijep i potpun

kronogram:

Hadži Mustafa Bešlija je otišao u raj

(dženet).

Godina 1211.» (1797)

اه من الموت
حاجي بشلي دائما اولدي صاحب نام شام
جود ايله احسان ايله بيش صف اسحيا
زمره تجار اولوب ضاحب الهيرات ايدي
امر حقله اولدي جون تارك دار فنا
رحلتي تاريخي يازدي جودي خوش و تام
اولدي عازم جنته بشلي حاجي مصطفي
سنة 1211

1247.

NATPIS NA NIŠANU HATIDŽE HOMARIĆ

Na običnom ženskom nišanu nalazi se ovaj natpis. Pismo: krupan nesh.

«On (Bog) je vječni tvorac.

Darežljiva Homarićka voljela je sirotinju.

Napustila je ovaj prolazni svijet

Htidža-hanuma, kći Osman-efendije,

Nek je mjesto u raju. Izrekoh joj

kronogram:

Milostivi Stvoritelj nek joj se smiluje.

16. redžeba 1274.» (21.XII. 1831)

هو الحلاق الباقي
حماريکفه جو مرد صوردي فقراڻي
ترک ايڻدي بو فاني دنيايي

خديجه جانم بنت عثمان افندي
جنتده اوله ديدم تاريخني
رب الرحيم ايلدي رحمت اني
سنة 1247 رجب 16

1176.

NATPIS NA NIŠANU SEJIDA MUSTAFA-AGE, SINA BOSANSKOG
AGE

Na uzglavnom nišanu, sa ulemanskim turbanom na prevoj, uklesan je ovaj natpis. Pismo: krupan običan nesh.

«El-Fatiha. Umrli Sejid Mustafa-aga, sin bivšeg bosanskog age Muhamed-age. Godina 1176.» (1762/63)

الفاحة سابقا بوسنه اغاسي ايكن محمد اغا محدومي السيد مصطفى اغا روحنه سنة 1176

1273.

NATPIS NA NIŠANU AHMEDA TEVFIK-BEGA, SINA MUSTAFA-
PAŠE BABIĆA

Na Babićevu grobu se nalazi sarkofag sa dva nišana od kamena miljevine (vodeni). Sve je ukrašeno biljnim i geometrijskim ornamentima. Na uzglavnom nišanu, sa ulemanskim turbanom, uklesan je u nesh-talik pismu ovaj natpis u prozi.

«On (Bog) je vječni Tvorac. Sejid Ahmed Tevfik-beg, sin miri-liva Sejida Mustafa-paše Babića. Neka mu je duša vesela. Prouči Fatihu. Godina 1273.» (1856/57)

هو الخلاق الباقي بابيك امير لوا سيد مصطفى باشانك مخدوم مكرملري سيد احمد توفيق بكك روح بر
فتوخلري ايجون الفاتحة سنة 1273

1265.

NATPIS NA NIŠANU MEHMED-AGE BIČAKČIJSKOG KALFA-BAŠE

Na običnom nišanu u gužve uklesan je ovaj natpis u prozi na turskom jeziku.

«Umrli i pokojni Mehmed-aga, bičakčijski kalfa-baša 12. šabana 1265.» (3.VII. 1849)

مرحوم و مغفور بجاقي قلفه باشي محمد اغانك بن محرم روح ايجون الفاتحة سمة 1265 في 12 شعبان

1189.

NATPIS NA NIŠANU KADIJE SMAIL-EFENDIJE ISEVIĆA

Nišani nad grobom Smail-efendije, valjkastog oblika i bez turbana, imaju visinu 1 m i promjer 12 cm. Natpis u prozi je uklesan u šest redaka.

«Pokojni kadija Isević Ismail-efendija. Za njegovu dušu (prouči) Fatihu. Godina 1189.» (1775/76)

مرحوم قضاة كرامدن عيسي زاده اسمعيل افندي روحيجون الفاتحة سنة 1189

1177.

NATPIS NA NIŠANU MAHMUD-AGE ŠONDRE IZ OSTROVICE

Nišan na kojem se nalazi ovaj natpis ima ulemanski turban. Natpis je isklesan u sedam redaka. Pismo: krupan nesh.

«Ah, smrti. Ostrovičanin Šondro Mahmud-aga. Za njegovu dušu (prouči) Fatihu. Godina 1177.» (1763/64)

اه من الموت اوسترويجه لي شوندروزاده محمود اغا روحيجون الفاتحة سنة 1177

1214.

NATPIS NA NIŠANU KADIJE AHMED-EFENDIJE FOČE

Uzglavni nišan (visok 1 m i sa osnovicom 18x18 cm) ima mušebek-turban. Natpis u prozi je uklesan u lijepom nesh-pismu u četiri reda.

«Umrli i pokojni kadija Fočo Ahmed-efendija. Za njegovu dušu (prouči) Fatihu. Godina 1214.» (1799/1800)

مرحوم و مغفور له قاضي فوجهوي احمد افندي روحيجون الفاتحة سنة 1214

1258.

NATPIS NA NIŠANU ABDULAH-EFENDIJE FOČE, KADIJE

Na uzglavnom nišanu, sa ulemanskim turbanom, uklesan je ovaj natpis u stihu u osam redaka.

«O smrti.

Časni kadija, potomak Sejida, uglednika,

Odlučni čovjek Fočo Abdulah-efendija

Napusti prolazni svijet

I preseli se u kuću uživanja.

Hatif, oduzimajući ujedan, izreče mu

kronogram:

Danas rekoše: pokoj mu duši.

Godina 1258.» (1842/43)

اه من النوت
اشراف قضاة نسل سيارت
فوجهوي زاده صاحب مروت
عبد اه افندي فاني جهاندين
دار نعيمه ايلدي رحلت
بر جقدي هاتف فوتته تاريخ
بو كون ديديلر روحنه رحلت

سنة 1257

1244.

NATPIS NA NIŠANU MUSTAFA-AGE AHMEDAGIĆA

Uzglavni nišan, na kojem je uklesan ovaj natpis u pjesmi, visok je 1,75 m sa osnovicom 21x21 cm. Pismo: nesh. Grob omeđen santračem.

«On (Bog) je vječni tvorac.

Uvaženi i glasoviti sarajevski trgovac,
Sljedbenik puta istine, blag i darežljiv

čovjek,

Po imenu Mustafa-aga Ahmedagić,

Neka dospije milosti Milostivog pomoću

rajskih ljepotica

Prispjela mu je neumoljiva sudbina

I odvela ga u kuću spasa.

Za njegovu čistu dušu pruži sure Ihlas.

Napisan je Hadži-Mustafa-agi ovaj

kronogram smrti:

Neka ga Istiniti primi u raj Meva.

Godina 1244.» (1828/29)

هو الخلاق الباقي
زیده ارباب تجار سراي هم معتبر
ملك راه حقیقت معدن حلم و سخي
یعني احمد اغا زاده مصطفي اغا بنام
رحمتي رحمانه واصل حورد غلمانه عونني
علم اخلاق حمیده اینه لر امر محال
اول و نامیر جرح غدار وعده هیچ
قایدی بو جانی سلامت عازم دار السلام
.....جهانی سیرا یدنلر.....
روحي باکي یوره اخلاص قیل ختم برین
روحه
یازدی حاجي مصطفي اغا فوتنک تاریخي
بولدی حقن جنت مأوي مقر مسکني
سنة 1244

1208.

NATPIS NA NIŠANU FEJZULAH-EFENDIJE ŠERIFOVIĆA

Grob Šerifovića omeđen je santračem nad kojim su dva nišana; uzglavni je visine 1,40 i osnovice 23x23 cm sa lijepo klesanim turbanom u gužve na prevoj. Natpis u pjesmi na turskom jeziku je uklesan u dželi-nesh pismu u osam redaka.

«On (Bog) je vječni Tvorac.

Ponos kadija, Nekib Sejida (Nekibul-ešraf),

Taj blagi čovjek efendija Šerifović,

Nakon što se zasitio prolaznog položaja,

odluči se za vječnost.
Moleći oprost Milosnog koji prašta (grijehe),
Nuri mu izreče kronogram sa menkut
slovima dodavši jedan:
Fejzulah efendija se odluči za dvorac
uživanja (neim)
Godina 1208.» (1793/94)

هو الخلاق الباقي
هب قضاتك مفخري ساداته اولمشدي نقيب
يعني شريف زاده افندي اول حليم
جاه دنيا دن او صندي قلدي عقبايه احرام
كندويي تأييد ايده غفرانني رب رحيم
موتي تاريخن منقط بر له نوري سويلدي
اولدي فيض الله افندي عازم قصر نعيم
سنة 1208

1250.
NATPIS NA NIŠANU SEJIDA MUHAMEDA ŠERIFOVIĆA

Uzglavni nišan, na kojem je uklesan ovaj natpis, ima mušebek-turban.
Pismo: nesh.

«On (Bog) je vječan. Časni kadija Sejid Muhamed Hašim-efendija Šerifović, sin Fejzulah-efendije. Za njegovu dušu (prouči) Fatihu. Godina 1250.» (1834/35)

هو الباقي اشراف قضاتدن شريف زاده السيد محمد هاشم افندي ابن فيض الله افندي روحيجون الفاتحة سنة
1250

1248.
NATPIS NA NIŠANU MUFTIJE ĆESRIJE

Uzglavni nišan pokojnika ima mušebek-turban i sa jedne strane nišana je uklesan ovaj natpis u prozi.

«Umrli i od Boga upokojeni muftija Sejid Mehmed Šakir-efendija, sin Sejida Ahmed-efendije Ćesrije, muftije. Neka im obojici Alah oprosti grijehe. Za njegovu dušu (prouči) Fatihu. Rebiul-evela godine 1248.» (29. VII. – 27. VIII. 1832)

هو الله الباقي المرحوم و المغفور له مفتي السيد محمد شاکر افندي ابن السيد احمد مفتي افندي كسري زاده غفر
الله لهما الفاتحة سنة 1247

1253.
NATPIS NA NIŠANU DERVIŠ SULEJMANA SAHANIJE

Pokojnikov uzglavni nišan (visine 1 m i osnovice 20x19 cm) ima lijep derviški turban. Natpis u prozi je uklesan u krupnom nesh-pismu.

«On (Bog). Krasna ruža, ukras raja Sahanija derviš Sulejman. Za njegovu dušu (prouči) Fatihu. Godina 1253.» (1837/38)

هو نقشي كول رونق جنان صحاني زاده درويش سليمان روحيجون الفاتحة سنة 1253

1207.

NATPIS NA NIŠANU MUDERISA MOSTARI (MOSTARCA) **AHEMED-
EFENDIJE**

Na uzglavnom nišanu sa ulemanskim turbanom je uklesan ovaj natpis u šest redaka. Pismo: nesh.

«Ah smrti. Pokojni i umrli Mostarac Ahmed-efendija, muderis. Za njegovu dušu (prouči) Fatihu. Godina 1207.» (1793/94)

اه من الموت مرحوم و مغفور له موستاري احمد افندي المدرس روحنه الفاتحة سنة 1207

1252.

NATPIS NA NIŠANU BABIĆA HADŽI-DERVIŠA OSMAN-BEGA

Nišan sa ovim natpisom ima turban čiji oblik susrećemo na nišanima obitelji Sokolovića. Pismo: krupan nesh.

«Umrli i pokojni hadži Derviš Osman-beg Babić iz Vrhprače, sin Ahmed-begov. Za njegovu dušu (prouči) Fatihu. Godina 1252.» (1836/37)

المرحوم و الغفور له يايي زاده ويرخ براجہ الحاج درويش عثمان بك ابن احمد بك روحيجون الفاتحة سنة
1253

Napomena: Mujezinović prezime čita „Babić“ umjesto „Jajić“, kako je napisano na tarihu.

1296.

NATPIS NA NIŠANU NEFISE, KĆERI MEHMEDOVE

Nišan sa ovim natpisom ima na skošenju uklesano stablo, na obje strane uzglavnog nišana do stabla su kružnice, a ispod toga je natpis u prozi na turskome jeziku.

«Ah, smrti. Umrla i pokojna Nefisa, kći Mehmedage, a supruga Mehmed-efendije, imama u Bistriku, 5. zilkade 1296. godine.» (20. XI. 1879)

اه من الموت المرحومة والمغفورة لها بستريقى امامى خواجه محمد افنديك خليله سى نفيسه بنتمحمد اغا زوبر
زوبر روحيجون الفاتحة سنة 1296

2. Evidentirani nišani sa natpisom (travnja 2005. godine) na groblju Alifakovac na grobljanskim parcelama 2, 3 i 4 kojih nema na Mujezinovićevom popisu:

1. Muški nišan djelomično nečitkog tariha. Derviš Ismail, godina 1231 (1815/16).

الفاحة درويش اسمائل....الله...سنة1231

2. Muški nišan sa natpisom.

هو الباقي مرحوم و مغفور له....زاده الحاج صالح بن محمد روحيجون الفاتحة سنة 1262

On je Vječni. Pomilovani i oprosteni ... hadži Salih **sim** Mehmeda. Fatiha za njegovu dušu. Godina 1262 (1845/46).

3. Muški nišan sa velikim turbanom u gužve i natpisom na tri strane nišana. Bilježimo samo natpis na jednoj strani.

قصاة كرامدن مرحوم خيرى زاده ابراهيم ادهم افندي روحيجون الفاتحة سنة 1230

Kadija, pomilovani Hajrić Ibrahim Edhem-efendija. Fatiha za njegovu dušu. Godina 123 (1814-1824). (Broj jedinice nije čitljiv.)

4. Ženski nišan sa tarihom.

أه من الموت المرحومة و المغفورة لها امهاته بنت محمد روحيجون الفاتحة سنة 1237

O smrti. Pomilovana i oprostena Umihana kćerka Muhameda. Fatiha za njenu dušu. Godina 1237 (1821/22).

5. Muški nišan sa mušebak-turbanom.

هو الباقي عيسى زاده محمد بن عثمان افندي

6. Muški nišan sa turbanom, djelomično utonuo u zemlju tako da mu nije vidljiv čitav tarih.

اه من الموت مرحوم و مغفور له ... زاده عبدي اغا بن الحاج مصطفى بن محمد ...

O smrti. Pomilovani i oprosteni ... Abdi-aga, sin hadži Mustafe, sin Muhameda

...

7. Muški nišan sa turbanom koji se nalazi na zemlji, a na kojem je ovaj tarih:

....مرحوم و مغفور له مصطفى اغا بن عثمان اغا روحيجون الفاتحة سنة 1253

...pomilovani i oprosteni Mustafa-aga sin Osman-age. Fatiha za njegovu dušu. Godina 1253 (1836/37).

8. Muški nišan sa turbanom na kojem je ovaj natpis:

اه من الموت المرحوم و المغفور مصطفى زاده درويش محمد اغا بن سليمان اغا روحيجون الفاتحة سنة

1241

O smrti. Pomilovani i oprosteni derviš Mustafić Mehmed-aga, sin Sulejman-age. Fatiha za njegovu dušu. Godina 1241 (1825/26).

9. Kameni nišan utonuo u zemlju tako da je vidljiv samo dio tariha.

هو الحي الباقي كل نفس ذائقة الموت المرحوم و المغفور له

On je Živi i Vječni. Svako će smrt kušati. Pomilovani i oprošteni ...

10. Muški nišan sa turbanom u gužve i ovim natpisom:

اه من الموت الفاتحة المرحوم و المغفور له الحاج عبد الله اغا ابن ... الحاج سليمان روحجون الفاتحة سنة

1226

O, smrti. Fatiha. Pomilovani i oprošteni hadži Abdulah-aga sin hadži Sulejman-age. Godina 1226 (1811/12).

11. Muški nišan sa turbanom i sa djelomično čitljivim natpisom.

اه من الموت المرحوم و المغفور له الحاج مصطفى بن الحاج ... اغا روحجون الفاتحة....

O, smrti. Pomilovani i oprošteni hadži Mustafa sin hadži ... age. Fatiha za njegovu dušu....(ostatak u zemlji).

12. Muški nišan sa turbanom u gužve i ovim natpisom.

اه من الموت المرحوم و المغفور له ... بن أسم بن محمد روحجون الفاتحة سنة 1251 في ش 17

O, smrti. Pomilovani i oprošteni ... sin Asima, sin Muhameda. Fatiha za njegovu dušu. Godina 1251, 17. šaban (1835/36).

13. Muški nišan sa turbanom, prelomljen i oboren na zemlju.

اه من الموت كوروك اوغلي الحاج مصطفى روحجون الفاتحة سنة 1195

O, smrti. Čuruk hadži Mustafa. Fatiha za njegovu dušu. Godina 1195 (1781/82).

14. Muški nišan sa odbijenim turbanom, oštećenog natpisa.

المرحوم و المغفور له محمد بك ... بن ... ابراهيم ... روحجون الفاتحة سنة 1272 في رجب

Pomilovani i oprošteni Mehmed-beg ... sin ... Ibrahima ... **fatiha** za njegovu dušu. Godina 1272 (1855/56), u redžepu.

15. Ženski nišan sa ovim natpisom:

هذا قبري فاطمه خاتون بنت مصطفى موشيك روحجون الفاتحة سنة 1285

Ovo je grob Fatime-hatun. Kćeri Mustafine. Fatiha za njenu dušu. Godina 1285 (1868/69).

16. Ženski nišan sa ovim natpisom:

هو الباقي الفاتحة مرحومة و مغفورة لها نوري خانم بنت سفر بك دوقتار روحجون الفاتحة سنة 1267

On je Vječni. Fatiha. Pomilovana i oproštena Nura-hanuma, kći Sefer-bega Dukatara. Fatiha za njenu dušu. Godina 1267 (1850/51).

17. Ženski nišan sa ovim natpisom:

اه من الموت المرحومة و المغفورة لها شوفا امشيرى زاده رزاق اغانك زوجسي ابلاغي...

O, smrti. Pomilovana i oprostena Šofa, supruga Imširović Rezak-age, Ablaković ...(nečitko).

18. Ženski nišan sa ovim natpisom:

مرحومه صفيه خاتون بنت مصطفى اغا ابلاقي روحيجون الفاتحة سنة 1217 في 26 ص
Pomilovana Safija-hatun, kći Mustafa-age Ablakovića. Fatiha za njenu dušu.
Godina 1217 (1802/03), 26. safer.

19. Muški nišan sa aginskim turbanom na kojem je sljedeći natpis:

اه من الموت مرحوم و المغفور له ترأبو الحاج مصطفى اغا بن ملا درويش روحيجون الفاتحة سنة 1224
O, smrti. Pomilovani i oprosteni Trebo hadži Mustafa-aga, sin mula Derviša.
Fatiha za njegovu dušu. Godina 1224 (1809/19).

20. Ženski nišan na kojem je ovaj natpis:

هو الله الباقي المرحوم و المغفور لها حاجي عايشه قادين بنت مصطفى روحيجون الفاتحة سنة 1221 رجب 2
On je Allah, Vječni. Pomilovana i oprostena hadži Aiša-kaduna, kći Mustafe.
Fatiha za njenu dušu. Godina 1221, 2. redžep (1806/07).

21. Muški nišan sa turbanom, dijelom utonuo u zemlju.

المرحوم و المغفور له ... عبد الله ابن احمد
Pomilovani i oprosteni ... Abdulah sin Ahmedov ... (ostatak natpisa je u zemlji).

22. Ženski nišan sa ovim natpisom:

المرحومة و المغفورة لها عائشه بنت عمر بن يايي زاده سنة 1222
Pomilovana i oprostena Aiša, kći Omera Jajića. Godina 1222 (1807).

23. Ženski nišan sa ovim natpisom:

المرحومه الحاج محمد زوجه سي نفيته خاتون بنت الحاج سليمان سوحنه زاده روحيجون الفاتحة سنة 1216
Pomilovana Nefisa-hatun, kći hadži Sulejmana Suhnić, supruga hadži Muhammeda. Fatiha za njenu dušu. Godina 1216 (1801/02).

24. Muški nišan sa turbanom i sa teško čitljivim natpisom:

هو الخلاق الباقي هذا قبر حليم بن عمر... سنة 1286
On je Vječni Tvorac. Ovo je kabur Halima sina Omerovog....Godina 1268 (1869/70).

25. Ženski nišan

هذا قبر المرحومة و المغفورة حفظة بنت مدرس محمد افندرضاء الله الفاتحة سنة 1288
Ovo je kabur pomilovane i oprostene Hafize, kćerke muderis Muhammed efendije. Fatiha za Božije zadovoljstvo. Godina 1288 ([1871772](#)).

26. Muški nišan sa turbanom

هو الحى الباقى امحوم و المغفور له الحاج سليمان اغان الحاج محمد روحيجون الفاتحة سنة 1285

On je Vječni Tvorac. Pomilovani i oprošteni hadži Sulejman-aga, sin hadži Muhamedov.

Fatiha za njegovu dušu. 1285 (1868/69).

27. Muški nišan sa turbanom sa ovim natpisom:

اه من الموت المرحوم و المغفور له محمد بن حاجي صالح عفاغين روحيجون الفاتحة سنة 1273

O, smrti. Pomilovani i oprošteni Muhammed, sin hadži Saliha Afagin. Fatiha za njegovu dušu. Godina 1273 (1855/56).

28. Jednostavan nišan sa ovim natpisom:

اه من الموت المرحومة كول مصطفى اغانك والده نك تاريخ مريم بنت احمد روحيجون الفاتحة سنة 1241

O, smrti. Pomilovana Merjema, kći Ahmeda, majka Mustafe-age. Fatiha za njenu dušu. Godina 1241 (1825/26).

3. M. Mujezinović je evidentirao 170 nišana sa imenima i prezimenima i godinom smrti. U travnju 2005. godine identificirano je 27 nišana, a ostali nisu sačuvani.

1. Mula Hasan-efendija, sin hadži Ali-efendije Vičo, umro 1. rebiul-evvela 1257 (23.4.1841). Mušebak nišan.
2. Mejrema, kći Abdulaha Zildžića, 1282 (1865/66).
3. Nuri-hatun, kći Fejzagina, umrla 7. džumada 1283 (1866/67).
4. Fatima, kći Alijage Degića, žena mula Ibrahima Žige. Nišan obični, a grob je ograđen santračem, 1223 (1808/09).
5. Merjema, kći hadži Osman-age Merhemije, umrla 15. džumadel-evvela 1256 (8.2.1849).
6. Merjema. Kći Koldže Mehmed-age. [11290](#) (1873/74).
7. Atija, kći hadži Ahmed-age. 1278 (1861/62).
8. Atifa-hanuma, kći Abdulaha Hadžimuratovića. 1276 (1859/60).
9. Habiba-hatun, kći Muhameda Seid-efendije Hajrića, žena Mehmed-bega Halilbašića, zaima, umrla 1238 (1822). Nišani obični.
10. Osman-aga, sin Ahmed-agin, 1250 (1834/35).
11. Derviš-hanuma, kći Sejida Abdulah-efendije Foče. 1254 (1838/39).
12. Hadži-Fatima Vasvija-hanuma, kći Sejida Muhameda Fadil-paše, žena zvoničkog miralaja Ibrahima, 27. džumadel-ahire 1269 (7.4.1853).
13. Fatima, kći Sejida Abdulaha Foče. 1252 (1832/33).
14. Ponos gospođa Ajša-hanuma, kći Mustafagina. 1278 (1861/62).
15. Šerifa-hanuma, kći Šerifovića Fejzulah-efendije, umrla 5. rebiul-evela 1270 (6.12.1853).
16. Rafija-hanuma, majka paše Šerifovića. 1249 (1833/34).
17. Nefisa, kći hadži Ibrahima Kline, žena Šehića mula-Alije, umrla 12. sefera 1264 (19.1.1848).
18. Hadži Ibrahim Klino, sin alemdara Mehmeda. 1260 (1844/45).
19. Muški nišan sa turbanom u gužve i tarihom:
اه من الموت هذا قبر طوليك زاده حاجي بيرام اغان بن حاجي محمد اغان روحيجون الفاتحة سنة 1290

O, smrti. Ovo je grob Tulić hadži Bajram-age, sina hadži Muhamed-age. Fatiha za njegovu dušu. Godina 1290 (1873/74).

20. Ženski nišan sa tarihom:

هو الحي الباقي المرحومة و المغفورة لها قواقجي محمد اغانك خليله سي امهانه خانم بنت الحاج احمد حسن
اغيك روحجون الفاتحة سنة 1284

On je Živi i Vječni. Pomilovana i oprostena Umuhana-hanuma, kćerka hadži Ahmeda Hasanagića, supruga kauččije Mehmed-age. Fatiha za njenu dušu. Godina 1284 (1867/68).

21. Ženski nišan sa ovim natpisom:

المرحومة شريفه حانم بنت محمد اغا طوله روحجون الفاتحة سنة 1282

Pomilovana Šerifa-hanuma, kćerka Mehmed-age Tulo. Fatiha za njenu dušu. Godina 1282 (1864/65).

22. Muški nišan sa turbanom:

المرحوم و المغفور له سليمان بن احمد قواقجي زاده عن محله محمد بك روحجون الفاتحة سنة 1220
Pomilovani i oprosteni Sulejman, sin Ahmeda Kauččije iz Mehmed-begove mahale. Fatiha za njegovu dušu. Godina 1220 (1805/1806).

23. Ženski nišan sa ovim natpisom:

... المرحومه و المغفورة لها نفيسه خانم بنت الحاج ابراهيم قواقجي حاجي صالح امين اغا خليله سي
روحجون الفاتحة سنة 1266

...Pomilovana i oprostena Nefisa-hanuma, kćerka hadži Ibrahima Kauččije, supruga hadži Salih Emin-age. Fatiha za njenu dušu. Godina 1266 (1849/50).

24. Ženski kameni nišan sa natpisom:

اه من الموت المرحومة و المغفورة لها فاطمه بنت خليل اغا روحجون الفاتحة سنة 1277

O, smrti. Pomilovana i oprostena Fatima, kći Halil-age. Fatiha za njenu dušu. Godina 1277, 5. rebi' (21. 9. 1860).

25. Muški nišan sa alimskim turbanom sa mudžavezama u pruge.

اه من الموت المرحوم و المغفور له تحميص زاده عمر اغا ن اسماعيل وحيجون الفاتحة سنة 1238 في 3 محرم
O smrti! Pomilovani i oprosteni Tahmisi zade (Tahmiščija) Omeraga sin Ismaila. Fatiha za njegovu dušu. Umro 3. muharema 1238 (20. 9. 1822). (Kod M. Mujezinovića pogrešno piše da je „Omer sin hadži Mehmedov“.)

26. Ženski nišan sa ovim natpisom:

اه من الموت المرحومة و المغفورة لها حاجه نائله خانم بنت مصطفى افندي اخسقه لي روحجون الفاتحة سنة
1256 ن

O, smrti. Pomilovana i oprostena hadži Naila-hanum, kći Mustafe-efendije Aksikali. Fatiha za njenu dušu. Godina 1256 (1840), ramazan.

27. Jednostavni kameni nišan sa djelomično oštećenim natpisom:

اه من الموت المرحوم و المغفور له امنه خانم بنت ملا حسين قهرمانويج روحجون الفاتحة سنة 1252
O, smrti. Pomilovana i oprostena Amina hanuma, kći mule Husejna Kahrimanović. Fatiha za njenu dušu. Godina 1252 (1836/37).

4. Nišani čije opise daje Mujezinović a kojih sada nema na groblju Alifakovac:

1137.

NATPIS NA NIŠANU SARAJEVSKOG MUNLE (bez imena)

Prepis natpisa sačuvan je kod Kadića ([V, 238](#)). On kaže da je ovaj epitaf prepisao 1918. godine sa nišana na groblju Alifakovac. Prigodom evidentiranja nije pronađen spomenik sa ovim natpisom.

«Ovaj munla došao je iz Istanbula,
i nastanio se u Sarajevu.
Smrtnu čašu popio je iz Miljacke,
Neka ga Stvoritelj uroni u more svoje
Milosti.

Kronogram mu izreče Mantikija
(Mantiki-zade):

Umro je hiljadu stotinu trideset i sedme,
1137.» (1724/25)

Kako vidimo, u ovom epitafu nije spomenuto pokojnikovo ime, što je, inače, velika rijetkost u natpisima.

1170.

NATPIS NA NIŠANU MUSTAFA-BEGA

Pokojnikov grob omeđen je santračem nad kojim su dva nišana. Na uzglavnom nišanu, sa čatal-turbanom (visine 95 i osnovice 18x18 cm), uklesan je ovaj natpis u pjesmi na turskom jeziku:

«Oh, žalosti, što se preseli Mustafa-beg u
vječnost,
Neka Gospodar učini uzvišenim njegovo
boravište.
Mejljo sa uzdahom izrekoh mu kronogram:
Raj Firdevs neka je počivalište
Mustafa-begu.
Godina 1170.» (1756/57)

Kadić (Zbornik, VII, 213) uz prepis ovog natpisa kaže za Mustafa-bega da je bio čauš-čehaja.

Iz posljednjeg stiha natpisa preračunom dobivamo hidžr. 1169. godinu, čemu treba dodati 1, kako to autor natpisa u pretposljednem stihu i kaže, da bismo dobili 1170. godinu.

1172.

NATPIS NA NIŠANU ARIFE, KĆERI ABDULAH-EFENDIJE

I ovaj natpis je sačuvan kod Kadića (Zbornik, VII, 234), koji kaže da ga je prepisao sa nišana 1911. godine. Danas spomenika sa ovim natpisom više nema.

«Novoprspjeli pupoljak štićenog perivoja
Još se ni razvio nije, a uništi ga vjetar

sudbine,
To jest srećnu kćer Abdulah-efendije
Rajska ptica je ugrabila kao svoju
poznanicu.
Smirenje na ovom svijetu ne traži, jer
vrijeme prolazi.
Pa eto po naredbi Istinitog i ova pokojnica,
poput mjeseca, ode u raj Firdevs
I sad se nalazi među ljepoticama Adna.
Ali je roditelje ostavila u žalosti,
Na čijim srcima slikar sudbine ostavi ranu.
Tugu zbog rastanka najbolje je liječiti

strpljenjem.
Stanište neka joj je srećna kuća (vječnosti),
a društvo rajske ljepotice,
I neka je uronjena u milost svakog časa.
Abide, izreci molitvu (dovu) u znak

kronograma:
Arifa, neka je sa odabranim u raju.
Godina 1172.» (1758/59)

Prema našem proračunavanju slova u posljednjem polustihu, ne dobiva se godina kronograma u ebdžedu.

1174.

NATPIS NA NIŠANU MULA SULEJMANA

Uzglavni nišan na kojem je uklesan ovaj natpis ima oblik ulemanskih nišana; visok je 80 cm, a osnovica mu je 17x17 cm. Pismo: lijep nesh-talik.

«Oh žalosti, mula Sulejman ode u vječnost.
Istiniti Bog neka učini njegov grob
rajskom bašćom.

Mejlja mu, odbaciv jedan, izreče
kronogram:

Munla Sulejman neka postigne milost
Istinitog.

Godina 1174.» (1760/61)

Godina pokojnikove smrti je izražena u ebdžedu, a i brojkama označena ispod teksta natpisa. Od ukupnog zbira treba oduzeti jedan da bismo dobili hidžr. 1174. godinu.

1180.

NATPIS NA NIŠANU SALIH-BAŠE GORAŽDAKA

Uzglavni nišan Salih-baše ima aginski turban, a nožni nišan je osmokutni. Grob je ograđen santračem, a nišan s natpisom je visok 1,1 m i ima osnovicu 16x16 cm. Pismo: nesh.

«Prouči Fatihu. Umrli i pokojni Goraždak Salih-baša. Godina 1180.»
(1766/67)

1181.
NATPIS NA NIŠANU HADŽI-AHMEDA GAZGANIJE

Natpis je sačuvan u Zborniku M. Kadića (VII, 229). Za Ahmed-agu Kadić kaže da je sahranjen na velikom groblju na Alifakovcu, preko puta Timurhanove džamije u Čeljigovićima, ali ne kaže da je natpis prepisao sa nišana.

«Musafir rudnika bakra u Smederevu u
oblasti Rumelije,
U poznatim Kočanima bijaše emin oko
deset godina.
Nakon toga je umro, neka je na njega božja
milost i oprost,
To jest Gazgani hadži Ahmed ode u
vječnost.
Njegovo srce je bilo zaokupljeno borbom
za istinu na božjem putu
I kao takav se borio protiv neprijatelja.
Neka Istiniti primi njegovu dušu u more
svoje milosti i oprosta,
A na dan suđenja neka mu je zagovornik
vjerovjesnik (Muhamed).
Nazarija, jednim potezom pera izreče ocu
kronogram:
Ovaj nišan pokazuje sadanju kuću
hadži-Ahmedovu.
Godina 1181.» (1767/68)

1184.
NATPIS NA NIŠANU REDŽEB-AGE, BIHAĆKOG AGE

Prepis natpisa je sačuvan u Zborniku M. Kadića (VIII, 39) a, kako kaže Kadić, prepisao ga je sa jednog prebijenog nišana na groblju na Alifakovcu 7. IV. 1915. godine. Spomenik danas ne postoji.

«Ponosni bihaćki aga, Redžeb-aga, poznat
po hrabrosti,
Odlučio se i krenuo u pravcu Istanbula,
Ali mu život bijaše završen u ovome mjestu,
Saznao je da ovaj svijet nije mjesto stalnog
Boravka pa se preseli u vječnost.
Sa mudžem-slovima izrekoh kronogram
njegove smrti:
Redžeb-agi nek se dosudi ulazak u raj.
Godina 1184.» (1770/71)

Pjesnik ovdje nije spomenuo svoj pseudonim, ali Kadić pretpostavlja da ga je spjevao Mejlija.

Redžeb-aga je, svakako, bio zapovjednik nekog odjela vojnika u bihaćkoj kapetaniji, pa se zaputio u Istanbul kao havaledžija.

1184.

NATPIS NA NIŠANU JUSUF-EFENDIJE

Prepis natpisa je sačuvan u Zborniku M. Kadića (VIII, 39) a, kako on kaže, prepisao ga je sa jednog komada nišana na groblju Alifakovac. Danas toga nišana na groblju nema.

«Šteta, Jusuf-efendija, sin Mehmed-Eminov,
Iz prolazne kuće preseli se na drugi svijet.
Mejlja za godinu njegove smrti izreče

kronogram ovako:

Jusuf-efendija preseli se u vječnost.

Godina 1184.» (1770/71)

I ljetopisac Bašeskija bilježi da je 1184. godine umro «žutobradi, ćosavi Jusuf-efendija, mostarski kadija, koji je bolestan došao u Sarajevo i tu umro». U sidžilu sarajevskog kadije nalazimo popis ostavštine umrlog kadije Jusuf-efendije, sina Mehmed-Eminova, iz Careve mahale. Ostavština mu je 19. VII. 1770. godine procijenjena na 479.730 akči. Među ostalim ubilježeno je i 20 svezaka knjiga (Bašeskija, Ljetopis, str. 140 i Sidžil XI, str. 87 i 89).

1190.

NATPIS NA NIŠANU HADŽI-MUSTAFE, SINA ISMAILOVA

Nad hadži-Mustafinim grobom, ograđenim santračem, nalaze se dva nišana, od kojih je uzglavni (vis. 1 m i osn. 18 cm) sa lijepo isklesanim velikim turbanom u gužve na prevoj, a nožni je osmokutni. Natpis u prozi je uklesan u krupnom nesh-pismu.

«Umrli hadži Mustafa, sin Ismaila. Za njegovu dušu (prouči) Fatihu. Godina 1190.» (1776/77)

1207.

NATPIS NA NIŠANU DALKILIĆA ALIJAGE DAGIĆA

Alijagin grob je ograđen santračem sa dva nišana, od kojih uzglavni (vis. 1 m i osn. 23x26 cm) ima aginski turban. Nožni nišan je obal, bez turbana. Natpis u prozi je uklesan lijepim nesh-pismom.

«O smrti, umrli Alijaga Dagić, dalkilić, Sarajlija. Za njegovu dušu (prouči) Fatihu. Godina 1207.» (1792/93)

1213.

NATPIS NA NIŠANU FATIME HAŠIMOVIĆ

Na običnom ženskom nišanu, visine 70 cm i osnovice 30x13 cm, uklesan je ovaj natpis u pjesmi na turskom jeziku. Pismo: krupan i lijep dželi-nesh.

«El Fatiha (prouči Fatihu).
Imenjак gospođe Zehre, poput Rabije
(Adevije),
A u čednosti i čestitosti poput Sare (Sarije).
Čašu smrti je popila u vrtu Hašimovića,
Gdje bijaše uzrasla poput zelene selvije,
starog jasmína i rumene ruže,
Kada je svijetom puhnuo jesenji vjetar,
Prenio je dušu pokojnice u rajske vrtove.
Nadahnućem Dćibrila (Gabrijela) Vehbija
joj izreče kronogram:
Palata Firdevs neka je utočište Fatimi Zehri.
Godina 1213.» (1798/99)

1214.

NATPIS NA NIŠANU DALKILIĆA ABDULAH-AGE

Grob Abdulah-age je ograđen santračem. Uzglavni nišan je s aginskim turbanom, a nožni je osmokutni. Visina uzglavnog nišana je 1,20 m, a osnovica 18x19 cm. Natpis u pjesmi je na turskom jeziku. Pismo: nesh.

«Šteta što uvaženi aga
Odluči se za vječnost i predade dušu.
Abdulah-aga Hadžimustafić dade dušu u
borbi,
A bijaše junačina svog vremena.
Kronogram mu izađe sa oduzimanjem
četiri:
Dalkilić je otišao u raj Adn.
Godina 1214.» (1799/1800)

1214.

NATPIS NA NIŠANU MUFTIJE SULEJMAN-EFENDIJE

Na uzglavnom nišanu sa čatal-turbanom, visine 1 m i osnovice 23x23 cm, uklesan je ovaj natpis u prozi. Pismo: krupan i lijep nesh.

«Umrli muftija Sulejman-efendija. Za njegovu dušu (prouči) Fatihu.
Godina 1214.» (1799/1800)

1217.

NATPIS NA NIŠANU ALEMDARA SOČE SULEJMANA

«Spoznao sam prolaznost ovog svijeta.
Prijatelji, ne dozvolite da vas vrijeme
zavara.
Zvali su me alemdarom i bio sam Solomon
svog vremena
A prezivao sam se Sočo i tako poznat kod

prijatelja,
Razmisli o mom položaju i preseljenju
s ovog svijeta.
Molim pomoć Alahovu da mi udjeli raj
Evo umro sam hiljadu dvije stotine i
Sedamnaeste
Od svakog molim da me se sjeti učenjem
Kurana (Fatihe)
Godina 1217.» (1802/803)

1218.
NATPIS NA NIŠANU ZULFIKAR-BEGA FAZLAGIĆA

Na lijepo izvedenom uzglavnom nišanu, ukrašenom jednim listom sa grančicom, visine 1,20 m i osnove 21x21 cm, uklesan je ovaj natpis u pjesmi.
Pismo: nesh.

«Ruža Sarajeva, henedan od starina,
To jest Fazlagić nadaleko poznat,
Danonočno se bavio sticanjem znanja
I kao takav postigao je stepen šehida,
Bijaše se odlikovao lijepim osobinama,
Emir-Edib
A koje dobre osobine njegove je nemoguće
nabrojati.
O milostivi (Bože) oprosti mu (grijehe) i
obaspi ga milosti
Otvori mu svih osam vrata raja.
Sa menkut slovima Nuri mu izreče smrtni
kronogram:
Čista duša Zulfikar-begova neka je vesela.
Godina 1218.» (1803/804)

1220.
NATPIS NA NIŠANU FEJZULAH-AGE BUREKA

Na uzglavnom nišanu s ulemanskim turbanom, visine 1 m i osovine
20x20 cm, isklesan je ovaj natpis u pjesmi. Pismo: lijep nesh.

«El Fatiha.
Šteta, Burek Fejzulah-aga, sin
hadži-Ahmeda,
Nastani se u dženetu za kojim je žudio.
Kada je čuo akord poziva Istinitog,
Dušu predade i sa zanosom ode u kuću
uživanja (neim)
A njegova duša odleprša do Arša Istinitog.
Na dan proživljenja neka mu je zagovornik
gospodin plemeniti Vjerovjesnik.
Odbijajući jedan, Nazari mu potezom pera

izreče kronogram:
Milosni Stvoritelj neka pokojnika nastani u
Firdevs.
Godina 1220.» (1805/806)

1224.
NATPIS NA NIŠANU HADŽI-SULEJMANA HAJROVIĆA

Uzglavni nišan, na kojem je uklesan ovaj natpis, ima ulemanski turban, a nožni je osmokutni s piramidalnim završetkom. Pismo: nesh.

«Uzvišeni Allah neka oprostí (grijehe) emiru
hadži-Sulejmanu
Hajroviću koji bijaše imam, hafiz, kurra'.
Kronogram smrti njegove sadržan je u
riječima:
Neka se za njega zauzme Vjerovjesnik
(Muhamed)
Umro je 1. safera 1224.» (18. III. 1809)

1225.
NATPIS NA NIŠANU HALIL-BEGA DUKATARA, ZAIMA

Kadić (XVII, 327), kod kojeg je sačuvan ovaj natpis u vidu prepisa, ne spominje odakle ga je prepisao. Jedino uz natpis konstatira da je pokojnik sahranjen na velikom groblju na Alifakovcu.

«Čovjek koji u Saraj-Bosni bijaše na glasu
po urednosti
Poznat među svijetom kao Dukatar.
Evo sve obaveze zijameta njegova života
Skinuo je vladar odličnika i puka
Neka onaj koji prašta grijehe i njemu
oprosti
I neka mu ga trajno obaspe svojom milosti.
Nuri mu izreče potpuni menkut kronogram:
Halil-begu neka Bog podijeli dženet.
Godina 1225.» (1810/11)

1226.
NATPIS NA NIŠANU HADŽI-MUHAREMA, SERDENGĀDIJE

Na uzglavnom nišanu sa aginskim turbanom uklesan je ovaj natpis u stihu. Pismo: nesh.

«Za njegovu dušu (prouči) Fatihu.
Budi oprezan, jer ovaj svijet nije vječan.
A mnogi o tome i ne sanjaju (razmišljaju).
Ovo je grob hadži-Muharem-age, Delal-age,
serdengēdije.

Čas njegova odlaska milosti božjoj sadržan
je u riječima:
«Oh, žalosti!» Godina 1226.» (1811/12)

1227.

NATPIS NA NIŠANU AHMEDA EFENDI-DUPNIČANINA

Na uzglavnom nišanu s ulemanskim turbanom, visine 90 cm i osnove 20x18 cm, uklesan je krupnijim nesh-pismom sljedeći natpis u prozi:

«Umrli Dupničanin hadži Ahmed-efendija, muderis, sin Mustafin. Za njegovu dušu (prouči) Fatihu. Godina 1227.» (1812/13)

Ahmed-efendija, rodom iz sela Dupnice u zvorničkom kadiluku, bio je muderis Gazi Husrev-begove medrese. Na tu dužnost je postavljen 12. lipnja 1765. godine i na tome položaju je ostao 47 godina. Ujedno je bio i šejh Husrev-begova hanikaha. Ljetopisac Bašeskija opisuje ga kao jednoga od učenih ljudi svojega vremena.

1232.

NATPIS NA NIŠANU ISEVIĆA MEHMEDA EMIN-EFENDIJE

Nad grobom Isevića je santrač sa dva nišana, od kojih je uzglavni (vis. 1,50 m i osn. 12x22 cm) sa mušebek-turbanom, a nožni je osmokutni. Natpis u pjesmi je uklesan u 13 redaka. Pismo: dželi-nesh.

«Proučima Fatihu za dušu pokojnika.

Drugog božanstva osim Boga nema, i on mi je dostatan.

Ne prolazi prazan pored groba Isevića,
Recituj i završi učenje sure 'Bog je jedan'.

Ova blagoslovena grobnica je osvijetljena

Čijom svjetlošću se napajaju ljudi.

Tražeci vječnost preselio se na drugi svijet.

Bože, zato neka ga opslužuju rajske djevice i
dječaci.

Vehbija tugujući za umrlim jedan lijep
kronogram

U dževher slovima izreče pokojniku:

Čuvar dženeta Firdevs uistinu će reći:

U vrtove Firdevsa dođi, Mehmed-Emine
Iseviću.

Godina 1232.» (1816/17)

Isević Mehmed bio je poznata ličnost, kadija i pjesnik. Pjevao je pod pseudonimom Emin. Spjevao je i više kronograma, među kojima je jedan, zajedno sa Vehbijom, izrekao pjesniku Mejliji.

1239.

NATPIS NA NIŠANU KADIJE HAJRIĆA ABDULAHA

Na lijepo izvedenom uzglavnom nišanu sa mušebek-turbanom isklesan je ovaj natpis u prozi. Pismo: nesh. Grob je omeđen santračem.

«Ah, smrti. Abdulah Akif-efendija Hajrić, časni kadija. Za njegovu dušu (prouči) Fatihu. 10. ševala 1239.» (8. VI. 1824)

1242.

NATPIS NA NIŠANU SEJIDA AHMEDA KAJSARLIJE

Nadgrobni spomenik na kojem je ovaj natpis ima čatal-turban. Natpis je uklesan sa dvije strane nišana.

«O smrti.

Sejid Ahmed, sin Jusufa Kajsarlije,
Časnog roda, potomak šejha Ibrahima

Anadoli,

Došao je i nastanio se u Sarajevu
Gdje mu dođe smrtni čas i predade dušu.
Za njegovu dušu (prouči) Fatihu.
Kad posjetiš grob njegov, ne tuguj,
Nego prouči Fatihu za dušu umrlog.
Molitelj mu u dovi izreče kronogram:
Neka je umrlom stanište u rajju.
Godina 1242.» (1826/27)

1243.

NATPIS NA NIŠANU HAVE, SUPRUGE OMER-AGE FAZLAGIĆA

Na običnom ženskom nišanu je uklesan ovaj natpis u pjesmi:

«Svak će smrt okušati.

Supruga Omer-age iz poznate porodice

Fazlagića

Otišla je u vječnu kuću,
Više godina je stalno postila (savmi daim)
I sve do hiljadu dvije stotine četrdeset i

treće

Danonoćno je iskreno spominjala Boga.
Uzvišeni i Istiniti tvorac neka joj oprost (grijehe).
Fadil joj izreče dževher kronogram:
Hava-hanuma nek se nastani u ružičnjaku

raja.

Zilhidže 1234.» (26. VI. – 24. VII. 1827)

1244.

NATPIS NA NIŠANU NAFIZA ALI-EFENDIJE

Na uzglavnom nišanu sa ulemanskim turbanom je uklesan ovaj natpis u pjesmi. Pismo: lijep nesh.

«O, smrti.

Šteta, ovaj poznati gospodin hafiz

Ali-efendija

Napusti ovaj svijet i ode u kuću spasa.
Život je proveo u sticanju znanja i vrlina,
Pa neka mu Tvorac oprostí (grijehe) na dan
proživljenja

I nek se smiluje njegovim godinama.
Na dan suđenja neka je u hladu arša.
Šakir, uz pohvalu pokojnika, izreče mu

kronogram:

Neka je [Ali-efendija](#) mjesto u raju Firdevsu.
Godina 1244.» (1828/29)

1254.

NATPIS NA NIŠANU MIR-MUHAMEDA, SINA MUSTAFA-PAŠE

Na nišanu poput onih Sokolovića je uklesan natpis u pjesmi sa dvije strane uzglavnog nišana. Pismo: nesh-dželi.

«Poslušaj, dragi prijatelju, kome pripada
ovo počivalište, poput rajske bašče.

To jest Mir-Muhamedu, sinu Sejida
Mustafa-paše.

Bijaše poput pupoljka ruže koji se nije ni
razvio,

Rekoše: nek je Muhamed-begu mjesto u
dženetu.

9. ševala 1254.» (26.XII. 1838)

1259.

NATPIS NA NIŠANU HAFIZA OSMAN-EFENDIJE

Na uzglavnom nišanu (visine 1,50 m i osnovice 20x21 cm) je ispisan vrlo jednostavan i skroman natpis u stihovima. Nišan ima mušebek-turban.

«Kronogram smrti hafiza Osman-efendije, nek je na njega velika Božja milost, 25. šabana 1259.» (19. IX. 1844)

1261.

NATPIS NA NIŠANU ATIJE, KĆERI MUSTAFINE

Na običnom ženskom nišanu je uklesan ovaj natpis u deset redaka:
«Ah, smrti.

Umrla i pokojna Atija,

Kći [Mutafa](#)-age, zvanog Hamze,

Kojoj Tvorac svijeta neka oprostí (grijehe)
na dan suđenja.

Pokojnoj Atiji neka je mjesto u raju

27. safera 1261.» (29. II. 1845)

1261.

NATPIS NA NIŠANU MUDERISA HADŽI-MUHAMEDA GORE

Uzglavni nišan, na kojem je uklesan natpis, ima ulemanski turban.

«Ah, smrti. Bog je vječni tvorac. Umrli i pokojni časni muderis hadži Muhamed Hilmi-efendija Goro, sin Ibrahimov. Za njegovu dušu (pruči) Fatihu. Godina 1261.» (1845/46)

1262.

NATPIS NA NIŠANU SEJIDA ALIJE ŠERIFOVIĆA

Nad pokojnikovim grobom je santrač sa dva nišana, od kojih je uzglavni s turbanom na prevoj. Natpis u stihovima je uklesan u dvanaest redaka. Pismo: nesh.

«On (Bog) je vječno živ.

Sa poukom promotri svijet

Jer ovaj svijet nije ništa drugo osim kušnja.

Zato za njega ne veži svoje srce.

Šerifović spoznavši prolaznost,

Zanosno se odluči odluči za vječnost.

Na kamenoj ploči se uklesa njegovo stanje.

Posjetio neka mu prouče Fatihu.

Istiniti naš Stvoritelju, napisan je

kronogram:

Sejidu Aliji Šerifiji dodijeli dženet.

Ševala 1262.» (22. IX. -20. X. 1846)

1263.

NATPIS NA NIŠANU ISA-BEGA, SINA IBRAHIM-EDHEMA

Na velikom groblju na Alifakovcu na uzglavnom nišanu Isa-begovom, manjih dimenzija sa turbanom, nalazi se ovaj natpis, ispisan sa dvije strane nišana krupnim neshi-pismom.

«Umrli Isa-beg, dječak sin Ibrahim-Edhema. Za njegovu dušu (prouči) Fatihu. Godina 1263.» (1846/47)

1291.

NATPIS NA NIŠANU ŠERIFE, KĆERI ŠERIF-HAFIZA MEHMEDA

Na običnom ženskom nišanu nalazi se ovaj natpis. Pismo nesh.

«On (Bog) je vječno živ.

Ne zavaravaj se prolaznim svijetom.

Jer duša neće stalno ostati u tijelu.

Ne gaji ljubav za ovaj svijet,

I svakog časa spominji Boga.

Umrta je i pokojna Šerifa,
Kći šerif-hafiza Mehmed-efendije.
Za njezinu dušu (prouči) Fatihu.
10. rebiul-ahira 1291.» (27. V. 1874)

1291.

NATPIS NA NIŠANU HADŽI-FERHAT-BEGA ASITANELI

Na uzglavnom nišanu, na kojem je isklesan ovaj natpis, prebijen je fes. Nišan je visok 1,50 m i ima osnovu 12x25 cm. Izrađen je od kamena miljevine (vodeni nišani). Pismo: nesh.

«On (Bog) je vječno živ. Nije stranac ko posjeti Šam i Jemen, nego je stranac ko je u smrtnoj košulji u grobu. Umrli i pokojni hadži Ferhad-beg Carigradlija, kajmekam carske vojske prvog alaja pješadije bosanske. 17. rebiul-ahira 1291.» (30. V. 1874)

(Bez nadnevka)

NATPIS NA NIŠANU MUDERISA-EFENDIJE

Na uzglavnom plosnatom nišanu sa ulemanskim turbanom je uklesan lijepim neshi-pismom natpis u prozi. Nišan je oštećen tako da mu nedostaje godina.

«On (Bog) je vječan. (Pokojnik) je jedan između najučenijih i najčasnijih poštovanih muderisa, Mehmed-efendija. Za njegovu dušu prouči Fatihu...»

Na groblju Alifakovac se nalazi još 181 nišan sa natpisom. Međutim, to su standardni natpisi u kojima se, izuzev imena i nadnevka, ostali dio teksta ponavlja. Ti natpisi pokazuju da su na groblju Alifakovac sahranjene i sljedeće osobe:

- Islam-aga. Njegov uzglavni nišan ima aginski turban. 1165 (1751/52).
- Hadži-Ahmed Šehić (Šejhi-zade). Nišan obični. 1173 (1759/60).
- Derviš Hasan. Turban odbijen i nestao. 1173 (1759/60).
- Husejin, sin bivšeg bosanskog age Muhamed-age, 1176 (1762/63).
- Sejid Ali-beg, sin bivšeg bosanskog age hadži-Muhameda, 1177 (1763/64).
- Hasan-baša Uskupli (Skopljak). Uzglavni nišan sa aginskim turbanom, 1177 (1763/64).
- Hajrić Ali-efendija, 1190 (1776/77).
- Šerifa Mušfika, kći Hasan-efendije Baki-zade. Nišan obični, 1200 (1785/86).
- Tatar Ibrahim-aga, umro 5. džumadel-evela 1206 (31. XII. 1791).
- Hadži derviš sari Mustafa, sin Mustafin, 1207 (1792/93).
- Mula Mustafa Softić. Nišani sa običnim turbanom, 1210 (1795/96).
- Asitaneli (Carigradlija) Seid-efendija, sin Mehmedov. 1212 (1797/98).

- Arifa, kći Mustafa-bega, žena Alijage Dagića. Nišani obični ženski, visine 70 cm i osnovice 11x35 cm, grob omeđen santračem. 1213 (1798/99).
- Mula Ahmed, sin Nezirov. Nišani s običnim turbanom, 1214 (1799/1800).
- Šerifa Fatima, kći kadije Sulejman-efendije. Nišani obični, 1214 (1799/1800).
- Safija, kći Ali-čauša. Nišani obični, pismo: nesh. 1218 (1803/804).
- Umihana (Umija), kći Muharem-agina. Nišani obični, pismo: nesh. 1218 (1803/804).
- Husejin-aga Sokolija (Sokoli), sin hadži-Ahmedov, umro 7. [rebia II](#) 1222 (14. VI. 1807).
- Sahanija Ibrahim-aga, sin hadži-Mehmedov, 2. ramazana 1222 (14. VI. 1807).
- Alijaga Kumuri-oglu. Uzglavni nišan sa listom na turbanu kao kod Sokolovića. 1223 (1808/809).
- Fatima, kći Alijage *Dagića*, žena mula Ibrahima Žige. Nišani obični, a grob je ograđen santračem. 1223 (1808/809).
- Ahmed Huršid-aga, sin Abdulah-agin. Nišani obični. 1224 (1809/810).
- Mustafa, sin Salihov. Nišan uzglavni s običnim turbanom. 1224 (1809/810).
- Hadži-Abdulah-aga Kaukčija, sin mula Dervišev, umro 11. ramazana 1229 (27. VIII. 1814). Nišan uzglavni sa aginskim turbanom.
- Abdulah Zuber, sin mula Mehmedov. Nišani s prevojem. 1229 (1813/14).
- Mula Husein-baša Skopljak (Skopjevi), sin Husein-bašin. Obični nišani sa santračem. 1229 (1813/14).
- Hadži-Ajiša-kaduna, kći Mustafina, umrla 10. rebiul-ahira 1230 (11. III. 1815).
- Nefisa-hatun, kći hadži-Abdulahova. Nišani obični. 1231 (1815/16).
- Hadži-Mustafa Goro, baš-aga, sin Omerov, umro 20. [džumada II](#) 1235 (8. IV. 1820). Nišan uzglavni sa aginskim turbanom.
- Ajiša, kći Omer-bega Babića. Nišani obični ženski. 1235 (1819/20).
- Hadži-Alija Prešljo, sin hadži-Ahmedov. Nišani klesarski rad. 1236 (1820/21).
- Sulejman-aga Ablaković (Ablagi-zade), sin hadži-Mehmedov. Uzglavni nišan sa aginskim turbanom. 1237 (1821/22).
- Omer-aga Tahmišćić (Tahmisi-zade), sin hadži-Mehmedov, umro 3. muharema 1238 (20. IX. 1822). Nišan uzglavni visok, sa listom na turbanu i prugastom mudžezvezom.
- Hadži-Mustafa-aga Hadžihusejinović. Nišan sa običnim turbanom, 1238 (1822/23).
- Hadži-Šakir Mustafa Rakovčanin (Rakovi-zade), sin hadži-Abdulah-agin, umro 15. ševala 1239 (13. VI. 1824). Nišan uzglavni, visine 1 m i osnovice 18x18 cm.
- Fatima, kći hadži-Abdulah-age Kaukčije (Kaukči-zade). Na početku natpisa je tekst: «Kulu nefsini zaikat-ul-mevt», što znači: Svak će smrt okušati (Kur'an). Nišani obični. 1239 (1823/24).

- Muhamed-kazaz, sin Ibrahimov. Nišani obični. 1239 (1823/24).
- Hadži-Ibrahim Kaučija ([Kaučči](#)), sin Mehmedov, 1241 (1825/26).
- Hadži-Mustafa-aga Hamamdžić, sin Mehmedov, umro 23. muharema 1242 (27. VIII. 1826). Nišani obični.
- Ibrahim, sin Salihov. Nišan sa ulemanskim turbanom. 1245 (1829/30).
- Alija, sin Fejzulaha iz Peći (Ipekli). 1246 (1830/31).
- Fatima, kći Ibrahim-age Tralje. Nišani obični. 1250 (1834/35).
- Mehmed, sin Osmana iz sela Kaja, u kadiluku Gumuldžina. 1251 (1835/36).
- Mustafa, alemdar, sin Sulejman-spahije. Nišani obični. 1252 (1836/37).
- Mula Husejin Agić, sin Rizvanov. 1252 (1836/37).
- Hadži-Salih Henda, tabak, sin mula Avdijin. 1252 (1836/37).
- Hadži-Mustafa-aga, sarač, sin Mehmedov, umro 1. muharema 1252 (29. IV. 1836).
- Fatima-Paša, kći Mehmedova, alemdara. 1252 (1836/37).
- Mehmed Zuber, sin Ahmedov. 1252 (1836/37).
- Salih-aga Kaučija (Kaučči-zade), sin hadži-Sulejmanov, umro 25. muharema 1253 (1. V. 1837).
- Abdulah-aga Prešljo, sin hadži-Alije. Lijevo od natpisa je isklesan mač. Nišani sa običnim turbanom. 1253 (1837/38).
- Muhamed-aga Aganagić, sin hadži-Salihov. Nišani obični. 1254 (1838/39).
- Derviš Rustem, alajbeg, sin Mehmed-bega Grbavca, bivši alajbeg zborničkog sandžaka. Nišani derviški, umro 2. safera 1255 (17. IV. 1839). Grob omeđen santračem.
- Hadži-Naila-hanuma, kći Mustafa-efendije Aksikali (Achsikali), umrla 9. ramazana 1256 (4. XI. 1840).
- Osman-beg, sin Mahmud-bega Osmanpašića. Nišani sa čatal-turbanom. 1257 (1841/42).
- Abdul-efendija Čato (Katibi), umro 12. zilhidže 1258 (14. I. 1843).
- Atifa, kći Ibrahimova. 1260 (1844/45).
- Hanifa-hanuma, kći mula Sulejmana, žena Prešlje hadži-Alije. 1260 (1844/45).
- Mustafa, sin mula Abdulaha Čate (Kato). Nišani ulemanski. 1262 (1845/46).
- Ibrahim Zaim-beg, sin hadži-derviša Osman-bega Babića. 1262 (1845/46).
- Hava-hanuma, kći Mehmed-begova, umrla 10. [rebia I](#) 1264 (22. VIII. 1848).
- Ajiša, kći Mehmed-efendije Begimama, umrla 22. ramazana 1264 (22. VIII. 1848).
- Đul-hanuma Merjema, kći Šerif-efendijina, umrla 7. [rebia II](#) 1264 (13. III. 1838).
- Fatima, kći derviš-Ibrahimova. 1264 (1847/48).
- Hašema-hanuma, kći Salih-age Gore, umrla 17. [rebia I](#) 1265 (10. II. 1849).
- Fatima, kći Osmana Softića, umrla 11. ramazana 1265 (31. VII. 1849).

- Rakovalić (Rakovali) mula Ismail, sin Abdulaha Hajdar-efendije. Nišani ulemanski. 1265 (1848/49).
- Hanki-Hanifa, kći Mustafe Gore (Goro-zade). 2. muharema 1266 (18. XI. 1849).
- Kaukčije, umrla na Sultani nevroz (odnosno na prvi dan proljeća) 1266 (1849/50).
- Mula Junus Kramarević, sin hadži-Salihov. 1266 (1849/50).
- Mula Salih Zuber, sarač, sin Mehmedov. 1267 (1850/51).
- Umihana, kći Salihova, žena hadži-Šehića. 1268 (1851/52).
- Mula Ahmed Ćato (Kato), sin mula Abdulahov. Nišani ulemanski 1268 (1851/52).
- Hadži-Abdulah-aga Kumašin, ćehaja zlatara (zengeran kethudasi). Natpis u pjesmi teško čitljiv. Umro safera 1270 (između 3. XI. – 1. XII. 1853).
- Kodža Neretljak Mustafa, sin Abdulahov, umro 15. redžeba 1270 (13. IV. 1854). Nišani visine 1 m i osnove 18x18 cm. Fes vojne osobe.
- Mehmed-aga, sin Šerifov. 1270 (1853/54).
- Kaukčija ([Kaukci](#)-zade), Muhamed-aga, sin hadži-Sulejmanov. 1270 (1853/54).
- Tolo hadži-Mustafa, sin Mehmed-agin. 1270 (1853/54).
- Salih Sami-efendija, baš-katib mehkeme, sin Ibrahima Hilmi-efendije, umro 7. redžeba 1272 (14. III. 1856).
- Umihana, kći mula Ahmedova. 1272 (1855/56).
- Mehmed, sin hadži-Saliha Afagina. 1272 (1855/56).
- Mula derviš Ibrahim Kumašin, sin Abdulah-agin. 1272 (1855/56).
- Fatima, kći hafiza Ahmed-efendije. Nišani obični. 1272 (1855/56).
- Hadži hafiz Abdulah Tahir-efendija Goro, sin hadži-Mehmeda Ali-efendije. Mušebek-nišani na prevoj. 1272 (1855/56).
- Fatima-hatun, kći Omer-agina. 1272 (1855/56).
- Nafisa-hanuma, kći Saliha Grbe, žena hadži-Saliha Kramara. 1273 (1855/56).
- Muharem-aga Kumašin, sahačija, sin Mehmedov. Obični nišani u gužve, visine 1 m i osnove 18x18 cm. 1273 (1855/56).
- Nazif Osman-efendija Medeni, sin Mehmeda iz Careve (Hunkar) mahale. 1274 (1857/58).
- Sejid Mustafa-aga Zildžić (Zildži-zade), sin Salih-agin. 1274 (1857/58).
- Kodža Mustafa, Travničanin, sin Abdulahov, umro 15. muharema 1275 (25. VIII. 1858).
- Hava-hanuma, kći hadži-Sulejmanova. 1275 (1858/59).
- Atifa-hatun, kći hadži-Emin-age Kaukčije. 1275 (1858/59).
- Mula Sejfulah Vičo, sin Husejinov. 1275 (1858/59).
- Umihana-hanuma, kći Šahinagića. 1275 (1858/59).
- Mehmed-beg Alijagić, sin Salihov.
- Alijaga Ćureković, sin Halil-agin. 1276 (1859/60).
- Mustafa Goro, sin Abdulah-agin, unuk Ibrahim-agin, 1. ševala 1276 (22. IV. 1860).

- Derviš hadži-Mustafa-efendija, sin Osmanov, umro 12. muharema 1277 (31. VII. 1860). Nišani ulemanski, visine 1 m i osnovice 20x20 cm. Nožni obli.
- Fatima-hanuma, kći Abdulah-efendije Ćesrije (Kesri-zade), umrla 15. ramazana 1278 (16. III. 1862).
- Ablagija Mustafa, sin hadži-Mehmedov, 1279 (1862/63).
- Adem, sin Hajrulaha, trgovac iz Đakovice. Nišani od miljevine. 1279 (1862/63).
- Mustafa-aga Talirević, sin Muhamed-agin, 7. džumadel-evela 1279 (31. X. 1862).
- Doksan altili mula Salih, sin Mehmedov. 1279 (1862/63).
- Jusuf Tuzlak (Tuzleli) iz sela Puračića, sin Hasana Dugonjića. Nišani od miljevine (vodeni). 1280 (1863/64).
- Ahmed-aga, sin Mustafin. 1280 (1863/64).
- Hadži-Mehmed Zec, sin hadži-Mustafin, umro 11. rebia I 1281 (14. VIII. 1864).
- Nefisa, kći hadži-Abdulaha Panjo (Pano-zade), 1281 (1864/65).
- Mahmudkadić Salih-aga, sin Mustafa-agin. Nišani ulemanski. 1281 (1864/65).
- Hašema, kći Lutfulahova. 1281 (1864/65).
- Fatima, kći Zejnilova, žena Ćengića Abdulahamida. Nišani od miljevine ukrašeni cvjetovima. 1282 (1865/66).
- Hadži-Mehmed Tahir-efendija, mualim. Nišani mušebek.
- Nadira-hanuma, žena mufetiša bosanskog vilajeta Kamil-efendije, umrla 9. džumada II 1283 (19. X. 1866). Nišani od miljevine, ukrašeni.
- Fatima, kći Osmanova, umrla 15. džumadel-ahira 1283 (25. X. 1866).
- Bekir Pilav, sin hadži-Salihov, rodnom iz Foče. Umro 17. džumada II 1283 (27. X. 1866). Nišani od miljevine čiji su bridovi ukrašeni.
- Arifa, kći Ibrahim-efendije Hajrića (Hajri-zade). 1283 (1866/67).
- Beg-zade Begović hadži-Salih, sin Mehmedov. Nišani derviški. 1283 (1866/67).
- Mustafa-Zuhdi, sin Salihov. 1285 (1868/69).
- Hadži-Mustafa-beg, sin Ahmedov, 1285 (1868/69).
- Hadži-Šakir Goro, sin hadži-Mehmed-efendije.
- Nišani ulemanski. 1285 (1868/69).
- Mejrem-hatun, kći hafiza Ibrahim-efendije. 1285 (1868/69).
- Hanifa-hatun, kći hadži-Abdulahova. 1285 (1868/69).
- Derviš-aga Aganagić, sin Ibrahim-agin. 1. ševala 1286 (4. I. 1870).
- Atifa-hatun, kći Mustafa-age Ablagije (Ablaković). 1287 (1870/71).
- Vejsil-aga, sin Salih-begov. 1287 (1870/71).
- Hašema-hatun, kći hadži-hafiza Mehmed-efendije Kalabe, mualima (havadžei inas), 1288 (1871/72).
- Hava, kći hadžije Bege, žena Huršid-age. 1288 (1871/72).
- Zlatka, kći Mustafina. 1290 (1873/74).
- Hadži-Mustafa, sin hadži-Muidov. 1290 (1873/74).
- Amina-hatun, kći Abdulahova, žena Ahmed-ćate Trebinlije. 1290 (1873/74).

- Rukija-hanuma, kći hafiza Mehmeda Saliha, žena kajmekama Uskupi (Skopljanca) Omer-efendije. 1292 (1875/76).
- Mehmed Vehbi-efendija Ablaković, sin Abdiagin. 1292 (1875/76).
- Abdulah Slinić, sin Ibrahim-agin. 1292 (1875/76).
- Husein-haki, sin juzbaše Manastirlije. Nišani sa fesom. 1292 (1875/76).
- Husejin, sin Hamidov, Prizrenac, iz sela Burje. 1293 (1876/77).
- Rukija-hanuma, kći hadži-Mustafa-efendije, [iz Mahale Ivlakovali hadži-Mehmed](#) (Vlakovci), 1293 (1876/77).
- Hadži-Mustafa-aga Kalfabašić, sin Mehmed-agin.
- Hadži-Veli-beg Karahisarli, kajmekam III. ordije bosanske carske vojske, 1. džumadel-evela 1294 (14. V. 1877). Nišani od miljevine s fesom.
- Hadži-Mustafa Goro, sin hadži-Mehmedov. 1295 (1878/79).
- Abdulah Hilmi-efendija, sin Mustafa-Sabrije. Nišani ulemanski. 1297 (1879/80).
- Hajrulah Đakovčanin, sin hadži-Mustafin, 1297 (1879/80).
- Mustafa-aga Bakarević, sin Salih-agin. 1297 (1879/80).
- Ziba, kći hadži-Hamida Ćesarije. 1298 (1880/81).
- Zahida, kći Ali-efendije Hrome. 1298 (1880/81).

Turbeta zauzimaju središnje mjesto na groblju. To su dva otvorena potkupolna turbeta. U oba turbeta se nalazi po jedan grob označen santračem.

Turbeta su slična i sastoje se od postolja, četiri kamena stupa, tambura i kupole. Postolja su kvadratnog oblika sa stranicama od 3,20 m i visine 0,50 m. Izrađena su od klesanih kamenih ploča koje su vezane željeznim sponama. Na postolju se na četiri kuta nalaze četiri kamena stupa, koji nose lukove i kupole. Stupovi se sastoje od osnove, trupa i kapitela, jednostavnije izrade. Dimenzije osnove stupova su 0,40x0,40 m, a visina stupova do ispod lukova iznosi 2,21 m. Stupovi su kružnog presjeka čiji promjer iznosi oko 0,30 m. Kroz kapitule stupova prolaze zatege koje su izrađene od plosnatog kovanog željeza. Lukovi su prelomljeni a vrh luka je visok 1,32 m. Lukovi povezuju stupove na sve četiri strane. Lukovi nose osmostrani tambur, visine 1,30 m, prekriven pocinčanim limom, i kupolu.

Gornje turbe je 1780. godine podigao sarajevski kadija Ahmed Jahjaefendić, u znak poštovanja prema Jusuf-paši Ćupriliću⁴. Prema predaji, on se suprotstavio turskim vlastima koje su ga osudile na smrt, pobjegao je i došao u Sarajevo, gdje je anonimno živio do smrti 1747. godine. U ovom turbetu je bio manji uzglavni nišan sa turbanom bez natpisa.

Donje turbe je 1780. godine podigao sarajevski kadija Ahmed Jahjaefendić svojem rano preminulom četrnaestogodišnjem sinu Muhamedu. Nad njegovim grobom su dva nišana, obla, bez turbana, a na uzglavnom

⁴ U sv. V. str. 71. Kadić bilježi da se 1728. godine pojavio Jusuf-paša u derviškom odijelu i naselio se u Đumišića medresi gdje je ostao do smrti 1160 (1747. godine). Kadić dalje kaže da je Jusuf-paša, prema pričanju, bio muhafiz u Tibrizu i da je, zbog neslaganja sa vlastima, bio osuđen na smrt, pa je pobjegao i došao u Sarajevo. U spomenutoj medresi se nalazio i jedan bunar koji je iskopao Jusuf-paša, odakle je svijet uzimao vodu za lijek.

nišanu je bio natpis u stihovima iz 1780. godine kojeg je napisao sarajevski pjesnik Mehmed Mejlija.

1194.
NATPIS NA NIŠANU JAHJAEFENDIĆA U TURBETU NA
ALIFAKOVCU

Na nišanu valjkastog oblika, visine 145 i promjera 16 cm, bez turbana, uklesan je nesh-dželi pismom ovaj natpis u pjesmi:

«Sarajevskom munli Jahjaefendiću,
imenjaku gospodina obaju svjetova,
Ahmedu
Bog je podario sina, koji se odlikovaše po odgoju
i pameti među svojim vršnjacima. U ovom gradu
je završio život i kao neženja
odluči se za vječnost.
Neka Bog pomiluje njegovu čistu dušu i
neka mu je u raju vječni boravak.
Kad stigoše dvojica molitelja, ovako mu
izrekoše kronogram:
Neka je Muhamed gospodar u vječnom
Misiru.
Godina 1194.» (1779/80)

Česma Alifakovac je smještena na samom početku groblja Alifakovac. Zidana je blokovima od kamena hreše i ima veliko kameno korito koje je isklesano iz jednog bloka kamena hreše.

Dimenzije česme su: visina 1,97 m, duljina 1,53 m, a širina 1,09 m. Lula za vodu je izrađena od ljevanog željeza i, u odnosu na kotu terena, nalazi se na visini od 66 cm. Dimenzije kamenog korita su 0,64x1,07 m, a visina 0,40 m.

1194.
NATPIS NA ČESMI KOD GROBLJA NA ALIFAKOVCU

Na kamenoj ploči, veličine 40x25 cm, uklesan je ovaj natpis u stihovima na turskome jeziku. Ploča je uzidana u česmu, ali je prigodom njezinoga popravka površina oko ploče grubo oblijepljena cementnim malterom. Natpis je smješten u osam četvornih polja i ispisan nesh-dželi pismom.

«Jahjaefendić, prvak među kadijama,
Proveo je ovu vodu i žednog napojio.
Ta visoka ličnost podiže u ime Boga ovo
dobro djelo,
A sevab (nagradu) pokloni za dušu svoga
sina.
Neka Bog primi ovo dobro djelo.
I neka njime obraduje dušu munlinu.
Mejlija je jednim potezom pera napisao (česmi)

kronogram:

Munla-efendija je doveo vrelo života.»
(Godina 1194 =1780/81.)

I prije 1780. godine na ovome mjestu se nalazila česma.

3. Dosadašnja zakonska zaštita

Na temelju zakonske odredbe, a rješenjem Zemaljskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirodnih rijetkosti NR Bosne i Hercegovine u Sarajevu broj 650/50 iz 1950. godine, turbeta na Alifakovcu u gradu Sarajevu stavlja se pod zaštitu države.

Na temelju zakonske odredbe, a rješenjem Zavoda za zaštitu spomenika kulture NR Bosne i Hercegovine u Sarajevu broj 02-615-3 iz 1962. godine, dva turbeta na Alifakovcu u Sarajevu su upisana u registar nepokretnih spomenika kulture.

Ovo dobro se nalazi u sklopu urbane cjeline Sarajeva, koja je Prostornim planom Bosne i Hercegovine iz 1980. godine svrstana u 0 (nultu) kategoriju.

Česma Alifakovac u Sarajevu se nalazi na Privremenoj listi nacionalnih spomenika BiH pod rednim brojem 532.

4. Istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi

- Godine 1947. turbeta su prekrivena pocinčanim limom.
- Godine 1964. groblje je uređeno kao prostor za park. Skupština općine Stari Grad je financirala popravak trase stare «carigradske» džade, kaldrme, drenažu oborinskih voda i uklanjanje samoniklog rastinja.
- Godine 1989. Kantonalni zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo je izvršio sanaciju česme Alifakovac.

5. Sadašnje stanje dobra

Uvidom na mjestu na kojem se nalazi dobro u travnju 2005. godine je ustanovljeno sljedeće:

- Groblje Alifakovac je reaktivirano 1993. godine i još uvijek se vrše ukopavanja. Zbog velikog broja novih grobova i nestručnog postavljanja novih nadgrobničkih spomenika, mnogi stari nišani su nestali. Preostali stari nišani su **ugroženi**: utonuli, polomljeni, povaljani, iščupani i zabetonirani. Jedan dio povrađenih nišana se nalazi na rubnim dijelovima groblja.
- Prema Mujezinovićevom popisu, od 221 nišana sa natpisima na groblju Alifakovac je identificirano 45 nišana, što ukazuje na kontinuiranu devastaciju ovog groblja.

- Turbeta su u lošem građevinskom stanju i prijeti im urušavanje.

III - ZAKLJUČAK

Primjenjujući Kriterije za proglašenje dobara nacionalnim spomenicima (Službeni glasnik BiH” br. 33/02 i 15/03), Povjerenstvo je donijelo odluku kao u dispozitivu. Odluka je utemeljena na sljedećim kriterijima:

A) Vremensko određenje

C) Umjetnička i estetska vrijednost

- i. Kvaliteta obrade,
- iv. Kompozicija,
- v. Vrijednost detalja.

D) Čitljivost (dokumentarna, znanstvena, obrazovna vrijednost)

- iv. Svjedočanstvo o određenom tipu, stilu ili regionalnom maniru,
- v. Svjedočanstvo o tipičnom načinu života u određenom razdoblju.

E) Simbolička vrijednost

- i. Ontološka vrijednost,
- iii. Tradicionalna vrijednost,
- iv. Vežanost za rituale i obrede,
- v. Značenje za identitet skupine ljudi.

F. Ambijentalna vrijednost

- i. Odnos oblika prema ostalim dijelovima cjeline,
- ii. Značenje u strukturi i slici grada,
- iii. Objekt ili skupina objekata je dio cjeline ili područja.

G) Izvornost

- ii. Namjena i upotreba,
- iv. Tradicija i tehnike,
- v. Položaj i smještaj u prostoru,
- vi. Duh i osjećanja.

I) Cjelovitost

- i. Fizička cjelovitost,
- ii. Homogenost.

Sastavni dio ove odluke su:

- fotodokumentacija koju je izradilo Povjerenstvo
- grafički dodaci Turbeta koje je izradio Kantonalni zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo.

Korištena literatura

Tijekom vođenja postupka proglašenja grobljanske cjeline Alifakovac u Sarajevu nacionalnim spomenikom BiH, korištena je sljedeća literatura:

1913. Kemura, Sejfudin, *Sarajevske džamije*, Sarajevo, 1913.
1953. Bejtić, Alija, *Spomenici osmanlijske arhitekture u Bosni i Hercegovini*, separat-Prilozi za orijentalnu filologiju i istoriju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom, sv. III-IV, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 1953.
1960. Šabanović, Hazim, *Postanak i razvoj Sarajeva*, Proceedings of the Scientific Society of BiH, bk. 5, Sarajevo, 1960.
1962. Mujezinović, Mehmed, *Stari Alifakovac u Sarajevu*, "Naše starine" VIII, Sarajevo, 1962, 119-138.
1969. Bejtić, Alija, *Stara sarajevska čaršija jučer, danas i sutra – osnove i smjernice za regeneraciju*, Gradski zavod za zaštitu i uređenje spomenika kulture Sarajevo, Sarajevo, 1969.
1997. Zlatar, Behija, *Zlatni period Sarajeva*, Sarajevo, 1997.
1980. Institut za arhitekturu, urbanizam i prostorno planiranje Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu, *Prostorni plan Bosne i Hercegovine; Faza «B» - valorizacija prirodne i kulturno-historijske vrijednosti*, Sarajevo, 1980.
1996. Čelebi, Evlija, *Putopis – odlomci o jugoslovenskim zemljama*, Sarajevo Publishing, Sarajevo, 1996.
1997. Bašeskija, Mula Mustafa, *Ljetopis*, Sarajevo Publishing, Sarajevo, 1997.
1998. Mujezinović, Mehmed, *Islamska epigrafika Bosne i Hercegovine*, knjiga I, Sarajevo Publishing, Sarajevo, 1998.
1998. Kantonalni zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo, *Stara Sarajevska groblja, Galerija "Novi hram" Sarajevo, mart 1998. godine*.
2000. Ayverdi, dr. Ekrem Hakki, *Avrupa'da Osmanli Mimari Eserlera Yugoslavya II*, 3. kitab, Istanbul, 2000.

Dokumentacija Kantonalnog zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo.

Dokumentacija Zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa u sastavu Federalnog ministarstva kulture i sporta Bosne i Hercegovine.

Snimanje natpisa na nišanima i njihove prijevode je izradio Hazim Numanagić, orijentalista, svibanj 2005. godine.

Nosilac istraživanja i izrade Prijedloga odluke:
Alisa Marjanović, diplomirani inženjer arhitekture,
saradnik za spomenike graditeljskog naslijeđa
u Povjerenstvu za očuvanje nacionalnih spomenika